

นิพนธ์ด้านฉบับ

บทบาทของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์กับการนำเสนอข่าว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Role of Newspaper Journalists Offering News on Natural Resources and the Environment

บานเย็น แม่นปืน

Banyen Maenpuen

กิติชัย รัตนะ

Kitichai Rattana

วิชา นิยม

Wicha Niyom

คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชุลจักร กรุงเทพฯ 10900

Faculty of Forestry, Kasetsart University, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand

E-mail: silents132@hotmail.com

รับต้นฉบับ 12 กรกฎาคม 2555

รับลงพิมพ์ 31 สิงหาคม 2555

ABSTRACT

This study investigated the importance of newspaper coverage regarding the natural resources and environment with regard to the role of the media in delivering news and factors affecting the presentation of news. The study involved qualitative research using content analysis. Environmental news was studied from five newspapers comprising Thairath, Dailynews, Khaosod, Komchadluek, and Matichon over a one year period. In-depth interviews were held with 10 environmental journalists and 9 experts.

The study showed that five newspapers had news on natural resources and the environment, totaling 1,825 articles with a minimal amount being presented. Only 1,270 news articles during the year presented content that was different and discontinuous. Large amounts were presented during one of the environmental issues, while otherwise only a low level of coverage was presented. Furthermore, the importance of the environmental news presented on the front page was minimal, with most coverage presented inside the newspapers and the direction of the news was mostly negative. Thus, the news focused on the fact that there was a problem rather than on the project, the environment or conservation.

The journalists mentioned a variety of issues involved in presenting environmental news, including that the agency has no policy on the amount and quality of environment coverage and that access to data and information is laborious. Most of the experts interviewed believed the newspaper's coverage of the presentation, considered that journalists have to know which environmental issues are not being covered or are adequately presented, and that there was a lack of awareness and commitment to delivering environmental news.

Keywords: Role of journalist, Newspaper offering, News of natural resources and environment

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ บทบาทของผู้สื่อข่าวในการนำเสนอข่าวและปัจจัย ที่มีผลต่อบทบาทการนำเสนอข่าว โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ข้อมูลข่าวสิ่งแวดล้อมจากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ คม ชัด ลึก ข่าวสด และมติชน ระยะเวลา 1 ปี ประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้สื่อข่าวด้านสิ่งแวดล้อม 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง 9 คน

ผลการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 หัวข้อบันทึกการนำเสนอข่าวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ้น 1,825 ฉบับ พบว่าขั้นนำเสนอข่าวได้ในปริมาณที่น้อยเพียง 1,270 ข่าว ตลอดระยะเวลา 1 ปี แต่หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับจะมีการนำเสนอในปริมาณที่แตกต่างกันไป และไม่สม่ำเสมอตลอดทั้งปี โดยจะมีการนำเสนอมากในช่วงหนึ่งที่มีประเด็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนช่วงเวลาอื่นๆ จะนำเสนอข่าวในระดับต่ำ และยังพบว่าหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญของข่าวสิ่งแวดล้อมด้วยการนำเสนอเป็นข่าวหลักคือ ขึ้นหน้าหนึ่งในบริษัทที่น้อย ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนออยู่ในพื้นที่ด้านในของหนังสือพิมพ์และทิศทางการเสนอข่าวส่วนใหญ่เป็นข่าวในเชิงลบ ซึ่งทำให้เห็นว่าขณะนี้เกิดปัญหาความไม่สงบสิ่งแวดล้อม

สำหรับผู้สื่อข่าวพบว่ามีปัญหาในการนำเสนอข่าวในหลายประเด็น ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดไม่มีนโยบายในการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมในปริมาณที่มากพอ เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ยากและข้อมูลไม่มีความชัดเจน ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มองว่าการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์นั้น ผู้สื่อข่าวยังมีปัญหาด้านความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ขึ้นไม่ครอบคลุมหรือมากเพียงพอต่อการนำเสนอ และขาดจิตสำนึกและความมุ่งมั่นในการนำเสนอข่าว

คำสำคัญ: บทบาทของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ การนำเสนอข่าว ข่าวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลก แต่ปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาตินักจะถูกทำลายและลดจำนวนลงเรื่อยๆ โดยสาเหตุสำคัญคงหนีไม่พ้นมนุษย์ที่เป็นผู้ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและส่วนใหญ่ไม่มีการอนุรักษ์หรือสร้างขึ้นทดแทนในส่วนที่ใช้ไป สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น คือการขาดความตระหนักรถึงความสำคัญของทรัพยากร เป้าไม้ที่มีต่อวงจรชีวิตของมนุษย์ โดยหวังเพียงการนำทรัพยากรเหล่านามาใช้ประโยชน์หรือสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้มากที่สุดเท่านั้น ดังนั้นการที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติส่วนหนึ่ง จะต้องมีการนำเสนอข้อมูลข่าวที่เป็นประโยชน์ที่ชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เพื่อผลักดันให้มนุษย์หันมาใส่ใจและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

หน่วยงานที่จะนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คือ ก้าวหน้าของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรง แล้ว สื่อมวลชนได้เข้ามีบทบาทอย่างมากในการที่จะประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลและรายงานสถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ ซึ่ง การศึกษาถึงบทบาทของผู้สื่อข่าวที่มีต่อการนำเสนอข่าว จึงเป็นประโยชน์ต่อการที่จะช่วยกำหนดแนวทางการทำงานของสื่อมวลชนรวมถึงการกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แก่หน่วยงานของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เมื่อให้เรียบลำดับโดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขใดๆ ข่าวสิ่งแวดล้อมจะได้รับความสำคัญมากที่สุด แต่เมื่อให้เรียงลำดับข่าวที่น่าจะได้รับตีพิมพ์ในความเป็นจริง ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวอาชญากรรมเป็นข่าวที่

ได้รับความสำคัญให้ลงตือพิมพ์ในลำดับต้นๆ (จิตติมา, 2537) แต่ในปัจจุบันพบว่าสื่อมวลชนแบ่งด่างๆ ได้ให้ความสนใจและนำเสนอเรื่องราวของสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ในช่วงปีหลาที่ผ่านมาปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกหินอกขึ้นมาเป็นประเด็นหลักในการนำเสนอข่าวมากขึ้น โดยที่ผ่านมาสถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์ได้ทำการวิจัยหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับคือ หนังสือพิมพ์ “ไทยรัฐ” และหนังสือพิมพ์ “ดิจิทัล” ในช่วงเดือนมีนาคมปี พ.ศ. 2524 และในช่วงเดือนเดียวกันปี พ.ศ. 2534 หรือในอีก 10 ปีต่อมา ปี พ.ศ. 2524 มีข่าวเกี่ยวกับป้าไม้ในหนังสือพิมพ์ “ไทยรัฐ” จำนวน 5 ชิ้น หนังสือพิมพ์ “ดิจิทัล” มีข่าวป้าไม้ถึง 25 ชิ้น และหนังสือพิมพ์ “ดิจิทัล” มีข่าวป้าไม้จำนวน 25 ชิ้น ซึ่งจากการวิจัยดังกล่าวนั้น ได้สัง掏出ให้มีการศึกษาเรื่องการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (พรศักดิ์, 2534) พบว่าส่วนใหญ่นำเสนอข่าวสารสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเน้นหนักเฉพาะด้านทรัพยากรป้าไม้ และสัตว์ป่า (นฤมล, 2532)

อีกทั้งปัญหาโลกร้อนและภัยธรรมชาติเป็นประเด็นร้อนแรงและน่าสนใจขึ้นมาก ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาโลกร้อนนี้ ได้รับความสนใจมากขึ้น ในปัจจุบัน การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งศึกษานบทบาทการทำงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์จากความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวและการวิเคราะห์บทบาทผู้สื่อข่าวต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมของผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำงานเกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม

อุปกรณ์และวิธีการ

ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

- ทำการค้นคว้าหารือการวิจัยเอกสาร (documentary analysis) หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อรับรู้สาระสำคัญ แนวความคิด ข้อวิเคราะห์ต่างๆ ในการทำวิจัยครั้งนี้ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

- การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากข้อมูลปฐมนิเทศ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวที่หนังสือพิมพ์ในกรอบหลักประจำแต่ละวันเพื่อให้ทราบถึงบริบทการนำเสนอข่าวการให้ความสำคัญและทิศทางการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ โดยศึกษาหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ ได้แก่ คือ “ไทยรัฐ” เดลินิวส์ คุณชัด ลึก ข่าวสด และนิติชน ฉบับวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2552 ถึงฉบับ วันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ศึกษาทุกฉบับรวมทั้งสิ้น 1,825 ฉบับ แล้วคัดเลือก เนพาะเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ตารางลงทะเบียน (coding sheet) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยใช้การนับจำนวน หาค่าร้อยละ (percentage) เพื่อทดสอบปริมาณและการให้ความสำคัญในการนำเสนอข่าว

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์จากผู้สื่อข่าว หนังสือพิมพ์จากหนังสือพิมพ์ที่เป็นก柱ุ่มตัวข่าวจำนวน 10 คน จากหนังสือพิมพ์ตัวอย่าง 5 ฉบับคือ “ไทยรัฐ” เดลินิวส์ คุณชัด ลึก ข่าวสด และนิติชน ในปริมาณแตกต่างกัน โดยประเด็นสัมภาษณ์เป็นการทำงานของสื่อข่าวและประเด็นปัญหาและทิศทางในการทำงานของผู้สื่อข่าวที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อม ทางหนังสือพิมพ์ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อม 9 คน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงาน 3 คน ได้แก่ นายสุรพล ปีตานันต์ รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ cleric. อธิชาติ สุรินทร์ คำผู้เชี่ยวชาญกรมทรัพยากรธรรมชาติ นายนฤพันธ์ อธิบดีกรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ผู้ทรงคุณวุฒิ องค์กรอิสระ 3 คน ได้แก่ ดร. อาสอง ชุมสาย ณ อุษยา ผู้อำนวยการโรงเรียนสัตยาสัย นางเตือนใจ ดีเกศน์ ผู้อำนวยการมูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา และนายศศิน เกษมลากา เลขาธิการมูลนิธิ สืบ นาคะเสถียร และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา 3 คน ได้แก่ รองศาสตราจารย์

ดร.หวังศ์ศรีบูรีสถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย อรุณประภาตันน์ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร.เจริญวิทย์ หาญแก้ว อาจารย์ประจำสาขาวิชาพิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม วิทยาลัยวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรวมถึงบทบาทภารกิจ เชื่อมโยงกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของผู้สื่อข่าวที่ส่งผลไปถึงการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมที่ออกมากของสื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อซึ่งให้เห็นถึงประสิทธิภาพการเสนอข่าวและประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไข เพื่อการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และนำเสนอผลการสัมภาษณ์แบบบรรยาย (descriptive) โดยวิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาร่วม (content analysis) ของผู้ถูกสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาสรุปด้วยการบรรยาย

ผลและวิจารณ์

ผลการศึกษาสามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน คือการวิเคราะห์ข่าวจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จาก

หนังสือพิมพ์และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้สื่อข่าวและผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

การศึกษาได้รวมรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ทั้ง 5 ชื่อฉบับ ดังเด่นฉบับวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2552 ถึงฉบับ วันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ศึกษาทุกฉบับ รวมทั้งสิ้น 1,825 ฉบับ โดยมีจำนวนรวมของข่าวทั้งสิ้น 1,270 เรื่อง

มีปริมาณการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อม จำนวนรวม 1,270 ข่าว โดยแยกเรียงตามรายฉบับ ดังนี้ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ จำนวน 81 ข่าว กิดเป็นร้อยละ 6.4 หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ จำนวน 343 ข่าว กิดเป็นร้อยละ 27.0 หนังสือพิมพ์ข่าวสด จำนวน 202 ข่าว กิดเป็นร้อยละ 15.9 หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก จำนวน 192 ข่าว กิดเป็นร้อยละ 15.1 และหนังสือพิมพ์มติชน จำนวน 452 ข่าว กิดเป็นร้อยละ 35.6 ซึ่งหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ดังแสดงผลใน Table 1

Table 1 Amount of environmental news classified by newspaper.

Newspaper	Number of articles (n=1,270)	Percentage	Remark
Thairath	81	6.4	Minimum
Dailynews	343	27.0	
Khaosod	202	15.9	
Komchadluek	192	15.1	
Matichon	452	35.6	Maximum

พบว่าเดือนที่มีการนำเสนอข่าวมากที่สุดคือเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 จากการศึกษาพบว่าช่วงเวลา ดังกล่าวมีการเกิดปัญหาการรั่วซึมของสารเคมีอันตราย ในนิคมอุตสาหกรรมนานาชาติ จังหวัดระยอง หลังจากที่มีการตรวจสอบว่ามีโครงการในนิคมอุตสาหกรรมนานาชาติ เป็นโครงการรุนแรงส่งผลกระทบต่อคุณภาพ

ชีวิตประชาชนที่อยู่ในบริเวณ ส่วนเดือนที่มีการนำเสนอข่าวน้อยที่สุด คือ เดือนเมษายน พ.ศ. 2552 จากการศึกษาพบว่าในช่วงเวลาดังกล่าวกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองขึ้น ที่นั่นที่ข่าวส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์บนพื้นที่ รวมถึงเป็นช่วงวันหยุดยาวในเทศกาลสงกรานต์ ดังแสดงผลใน Table 2

Table 2 Environmental news presentation classified by month.

Month	Number of articles (n=1,270)	Percentage	Remark
March 2009	114	9.0	Minimum
April 2009	47	3.7	Maximum
May 2009	72	5.7	
June 2009	79	6.2	
July 2009	78	6.1	
August 2009	118	9.3	
September 2009	97	7.6	
October 2009	127	10.0	
November 2009	108	8.5	
December 2009	163	12.8	
January 2010	167	13.1	
February 2010	100	7.9	
Average	105.8		

ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีการนำเสนอข่าวมากได้ตามลำดับดังนี้ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า มีการนำเสนอจำนวน 543 ข่าว กิตเป็นร้อยละ 42.7 ภาค/มลพิย/ชย มีการนำเสนอจำนวน 493 ข่าว กิตเป็นร้อยละ 38.89 น้ำ/แม่น้ำ/ทะเล มีการนำเสนอจำนวน 191 ข่าว กิตเป็นร้อยละ 15.0 และที่ดิน/

ดิน มีการนำเสนอจำนวน 43 ข่าว กิตเป็นร้อยละ 3.4 ซึ่งจะเห็นว่าป่าไม้และสัตว์ป่าขึ้นเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน ที่ต้องการจะนำเสนอออกสู่ประชาชน ดังแสดงผลใน Table 3

Table 3 Category of environmental resources presented.

Natural resource category	Number of articles (n=1,270)	Percentage	Remark
Forest / wildlife	543	42.7	
Air pollution / waste	493	38.9	Maximum
Water / river / sea.	191	15.0	Minimum
Land / soil	43	3.4	

พื้นที่การนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์ลดลงหนึ่งปีมีการนำเสนอข่าวในหน้าหนึ่ง จำนวน 289 ข่าว กิตเป็นร้อยละ 22.8 และการนำเสนอข่าวหน้าใน จำนวน 981 ข่าว กิตเป็นร้อยละ 77.2 จึงวิเคราะห์ได้ว่าหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ชี้ให้ความ

สำคัญในการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมเป็นข่าวหลักหรือเป็นข่าวใหญ่น้อยมาก เมื่อเทียบกับการนำเสนอภายนอกหนึ่งอีกข่าวที่ให้ความสำคัญน้อยกว่าดังแสดงผลใน Table 4

Table 4 Importance of environmental news.

Importance of news	Number (n=1,270)	Percentage	Remark
Major	289	22.8	
Minor	981	77.2	

ผลคุณนิ่งปีหนังสือพิมพ์มีการนำเสนอข่าวไปในทิศทางด้านบวกที่เน้นการส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวน 457 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 36.0 และทิศทางในด้านลบที่เน้นการตรวจสอบการกระทำผิด การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งต่างๆ จำนวน 786 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 64.0 จึงกล่าวได้ว่าในช่วงเวลาการเก็บข้อมูล มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่า การพัฒนาและเน้นการส่งเสริมอนุรักษ์ดังแสดงผลใน Table 5

Table 5 Direction of environmental news presentation.

Direction of news	Number (n=1,270)	Percentage	Remark
Positive	457	36.0	
Negative	786	64.0	

วิเคราะห์จากความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว

ความคิดเห็นจากผู้สื่อข่าว

เป็นการวิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มาจากผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์จากหนังสือพิมพ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน จากหนังสือพิมพ์ตัวอย่าง 5 ฉบับในปริมาณแตกต่างกัน โดยประเด็นสัมภาษณ์เป็นการทำางานของสื่อข่าวและประเด็นปัญหาและทิศทางในการทำงานของผู้สื่อข่าวที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์

การสนับสนุนต่อข่าวสิ่งแวดล้อม

สำหรับผู้สื่อข่าวนี้จะมีความสนใจต่อข่าวสิ่งแวดล้อม 2 รูปแบบ คือ เป็นความสนใจส่วนตัวด้านสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานในสังกัดองค์กรกิจกรรมการรับผิดชอบข่าวสิ่งแวดล้อมโดยตรง

ปัญหาอุปสรรคในการทำข่าวสิ่งแวดล้อม

ปัญหาอุปสรรคที่มีต่อการนำเสนอข่าวปัญหาอุปสรรคในการนำเสนอข่าวจากการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการนำเสนอจะแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) ประชาชนให้ความสนใจข่าวสิ่งแวดล้อมน้อยซึ่งเป็นผลไปสู่อีกหนึ่งปัจจัยปัญหา คือ 2) หน่วยงาน

ที่สังกัดจึงไม่มีนโยบายในการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมในปริมาณมากพอ เนื่องจากทางการตลาดแล้วข่าวสิ่งแวดล้อมเป็นที่สนใจของประชาชนน้อยกว่าข่าวอื่นๆ เช่น ข่าวอาชญากรรม การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นดัน และ 3) ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารที่ไม่เพียงพอเนื่องจากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่อาจไม่มีความชัดเจน หรือการที่แหล่งข่าวและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ให้ข้อมูลข้อเท็จจริง จึงไม่สามารถนำเสนอในประเด็นที่ต้องการได้

แนวทางการระดับให้เกิดการนำเสนอข่าว

แนวทางการระดับให้เกิดการนำเสนอข่าว การวิจัยพบว่า แนวทางที่ผู้สื่อข่าวต้องการกระตุ้นให้เกิดการนำเสนอขึ้น แบ่งได้ 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ 1) หน่วยงานที่สังกัดจะต้องเปิดพื้นที่เพื่อนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อเพิ่มปริมาณข่าวสิ่งแวดล้อมให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด หนังสือพิมพ์ต้องขึ้นให้ประชาชนทราบหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนหันมาสนใจข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมที่สื่อมวลชนนำเสนอ 2) แหล่งข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในส่วนราชการทั้งที่เป็นบุคคลและเอกสาร ควรมีการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นข้อเท็จจริงแก่การนำเสนอ

และ 3) ผู้สื่อข่าวเองที่การมีความมุ่งมั่นในการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษาทรัพย์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

ความหวังและทิศทางการนำเสนอข่าวในอนาคต

สำหรับความคาดหวังและทิศทางการนำเสนอข่าว ผู้สื่อข่าวทั้งหมดต้องการให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจต่อข่าวสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทรัพย์ธรรมชาติในระยะยาว ในส่วนของการนำเสนอข่าวต้องการให้ผู้สื่อข่าวสิ่งแวดล้อมดีดตามประเด็นปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงบทสรุป เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญในแต่ละเรื่องและเป็นกรณีศึกษา กับปัญหาอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงคาดหวังให้หน่วยงานภาครัฐนำประเด็นปัญหาจากข่าวที่เกิดขึ้นไปใช้ประโยชน์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

เป็นการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิ่งแวดล้อม 9 คน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา 3 ราย ผู้ทรงคุณวุฒิองค์กรอิสระ 3 ราย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงาน 3 ราย โดยผู้ทรงคุณวุฒิตั้งหนึ่งคนมีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรวมถึงบทบาทการกิจกรรม ภารกิจ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาที่มีต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อม

ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ผู้สื่อข่าวควรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่ติดตาม เนื่องจากบางครั้งแหล่งข่าวอาจมีความผิดพลาดในการให้ข้อมูล เพราะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล หรือเข้าถึงแต่ไม่มีความชัดเจนหรืออุบกปิดข้อเท็จจริง ประกอบกับปัญหาระยะเวลาการหาข้อมูลที่น้อยเกินไป จึงควรมีการค้นคว้าหาความรู้โดยเฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น ตามประเด็นข่าวที่เกิดขึ้น เพื่อนำความรู้มาคิดวิเคราะห์หรือหาคำตอบในเรื่องนั้นๆ

หนังสือพิมพ์ไม่ควรมีการนำเสนอข่าวที่เกิดจากการสัมภาษณ์ในบุนเดสของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง เป็นหลัก เนื่องจากบางครั้งแหล่งข่าวต้องการให้ข่าวที่ตนเองต้องการหรือเพื่อต้องการกระแสสังคมชั่วคราว เท่านั้นซึ่งอาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด จึงควรหาข้อมูลจากองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่นๆ หรือนักวิชาการที่เชี่ยวชาญเพื่อนำมาประกอบการนำเสนอ

แม้ปัจจุบันสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ภาวะเป็นปัญหาแต่ข่าวที่หนังสือพิมพ์นำเสนอข่าวอุบกปัดเป็นข่าวในแท่งการประชาสัมพันธ์องค์กรต่างๆ ทั้งภาคธุรกิจและเอกชน เพื่อสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานมีอุบกปัด จำนวนมาก อีกทั้งไม่มีการติดตามผลการการดำเนินการอย่างจริงจัง แต่กลับนำเสนอประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ไม่นำเสนอของอุบกปัด ที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถทราบถึงปัญหาหรือข้อมูลและขาดความสนใจในการอุบกปัดสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรอิสระที่มีต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อม

ผู้ทรงคุณวุฒิองค์กรอิสระส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานที่ผู้สื่อข่าวสังกัดควรจะต้องเปิดพื้นที่เพื่อนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น โดยในส่วนหนังสือพิมพ์แม้จะเป็นสื่อที่เสียเปรียบในเรื่องความเร็วในการนำเสนอแต่เมื่อพื้นที่และระยะเวลาในการหาข้อมูลในระดับหนึ่ง จึงควรมีการนำเสนอให้ครอบคลุมเพียงพอ เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารให้มากที่สุด

ผู้สื่อข่าวมีการค้นคว้าหาความรู้หรือข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับข่าวที่กำลังติดตามให้มากที่สุด เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและเป็นประโยชน์และทราบถึงที่มาที่ไปกระบวนการที่ทำให้เกิดประเด็นปัญหามากกว่าการนำเสนอข่าวประชาสัมพันธ์หน่วยงานหรือนำเสนอเพียงบทสัมภาษณ์จากแหล่งข่าวเท่านั้น รวมถึงแนวทางแก้ไขโดยเฉพาะแนวทางที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมได้ เพื่อเป็นการทำให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงปัญหาได้ด้วยตนเองมากกว่าการติดตามข่าวสารเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ควรจะต้องปรับรูปแบบการนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจและเข้าถึงประชาชนได้ง่ายและควรมีการเพิ่มปริมาณการนำเสนอข่าวให้สอดคล้องกับภาวะปัญหาที่ปัจจุบันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ที่สำคัญควรมีการติดตามนำเสนอเรื่องราประเด็นปัญหาดังแต่เรื่องด้านสนับสนุนสุดทุกราย เนื่องจากให้เห็นถึงผลของปัญหาดังแต่ด้านเหตุจนถึงผลที่เกิดขึ้นรวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาในอนาคต

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงานที่มีต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อม

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เห็นว่า การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของผู้สื่อข่าวและหนังสือพิมพ์ยังไม่เป็นข้อเท็จจริงทั้งหมด สรุปเหตุการณ์ไม่ตรงตามข้อมูลที่ผู้ปฏิบัติงานให้ข้อมูลไปซึ่งการเสนอข่าวสารที่ไม่เป็นความจริงมีผลกระทบโดยตรงกับผู้ปฏิบัติงาน

ส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์ยังเน้นการนำเสนอข่าวเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือหากผิดจากเหตุการณ์ทางสิ่งแวดล้อมด้วย หรือมีแนวโน้มไปในทิศทางการท้วงติงด้านการบริหารงานมากกว่าที่จะนำเสนอความรู้ความเข้าใจหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การนำเสนอข่าวควรให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์ด้วย ได้ง่าย และเข้าใจปัญหามากกว่าการนำเสนอแบบลอยๆ ไม่มีการสรุปตามเหตุและผลหรือการอ้างอิงย่างถูกต้อง

สรุป

ผลการศึกษาเรื่อง “บทบาทของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์กับการนำเสนอข่าวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” วัดถูประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์เพื่อทราบแนวทางการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์มากที่สุด จากผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จากข้อมูลการเก็บรวบรวมสมบัติการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมของหนังสือพิมพ์พบว่าหนังสือพิมพ์มีการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมทุกฉบับในปริมาณแตกต่างกัน และหนังสือพิมพ์ที่มียอดขายสูงกว่าไม่ได้นำเสนอข่าวในปริมาณมากกว่าเดือนก่อน และปริมาณการนำ

เสนอข่าวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม เช่น สถานการณ์ความสำคัญของข่าวอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และนโยบายของหน่วยงานที่สังกัด ส่วนการให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พนับว่าขึ้นอยู่กับความสำคัญน้อยอย่างเนื่องจากนำเสนอเป็นข่าวหนึ่งน้อยกว่า การนำเสนอข่าวที่อื่นหนึ่งใน

2. มีปัจจัยหลายอย่างในการส่งผลต่อบทบาทการทำงานของผู้สื่อข่าว ในการนำเสนอข่าวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการวิจัยพบว่า ประชาชนให้ความสนใจข่าวสิ่งแวดล้อมน้อยลงเป็นผลไปสู่อีกหนึ่งปัจจัยปัญหา คือ หน่วยงานที่สังกัดจึงไม่มีนโยบายในการให้ผู้สื่อข่าวทำข่าวเพื่อนำเสนอในปริมาณที่มากพอ และปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารที่อื้อต่อการนำเสนอไม่เพียงพอ เป็นอย่างไรก็ตาม การเข้าถึงแหล่งข้อมูลยังทำได้ยากและไม่มีความชัดเจน รวมถึงปัญหาระยะเวลาการหาข้อมูลที่น้อยเกินไปต่อการนำเสนอให้ครอบคลุมและลึกซึ้ง อีกทั้งปัญหาที่เหลืออยู่ก็คือ ข้อมูลยังทำได้ยากและไม่มีความชัดเจน รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องไม่ให้ข้อมูลข้อเท็จจริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นว่าผู้สื่อข่าวมีความสำคัญและมีบทบาทต่อการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมมาก แต่ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมครอบคลุม ทำให้การนำเสนอข่าวนั้น คลาดเคลื่อนไม่ใช่ข้อเท็จจริงหรือขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้สื่อข่าวควรหาศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะนำเสนอข่าวออกสู่สาธารณะชน ทั้งนี้ปริมาณการนำเสนอข่าวนั้นผู้สื่อข่าวเองอาจจะจำกัดหลายอย่างที่ไม่สามารถนำเสนอข่าวในปริมาณที่มากได้ เช่น นโยบายของด้านสังกัด ซึ่งหากดังการที่จะนำเสนอข่าวให้มากขึ้นอาจจะต้องแก้ปัญหาเรื่องข้อจำกัดที่มีอยู่

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อให้หนังสือพิมพ์มีการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) หนังสือพิมพ์ควรต้องมีนโยบายในการนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนมากขึ้น เพื่อเพิ่มพื้นที่การเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับข่าวสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนทราบถึงสถานการณ์ความเป็น

ไปของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรและแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน และความมีการนำเสนอข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงให้มากที่สุด เมื่อจากประชาชนที่รับข้อมูล จะนำข้อมูลที่ผิดไปใช้ประโยชน์ต่อไป 2) ผู้สื่อข่าวควรมีความรู้และความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเรื่องที่ติดตามและจะนำเสนอให้มากที่สุด เพื่อความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของข่าวที่จะนำเสนอ และ 3) หน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรนำเสนอข้อมูลการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ไปใช้ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาหรือลดการถูกทำลายให้มากที่สุด

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

จิตติมนันย์สวามุ. 2537. ความตระหนักของบรรณาธิการข่าวและผู้สื่อข่าวเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาเฉพาะกรณีหนังสือพิมพ์รายวันไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นฤมลศรีสว่าง. 2532. การศึกษาปริมาณและปัญหาการนำเสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พรศักดิ์เหล่ากิจ. 2534. บทบาทสื่อมวลชนต่อการพิทักษ์และพัฒนาป่าไม้. สื่อมวลชนปริพันธ์ 2.